

**ՆԱՆՈՒՆ ՆԱՅԱՍԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱՅԱՍԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ Ը**

**ՔԱՂԱՔԱՅԻ ԱՐՄԵՆ ԽԱՌԱՏՅԱԿՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՆԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱ-
ՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՆՏ ՕՐԵՆՔԻ 14-ՐԴ ՆՈՒՎԱԾԻ 3-ՐԴ ՄԱՍԻ 4-ՐԴ ԿԵՏԻ՝
ՆԱՅԱՍԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՆԱՄԱՊԱՏԱՍ-
ԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

18 հոկտեմբերի 2011թ.

Նայասարանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով.
Գ. Նարոյթյունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի,
Ա. Խաչատրյանի, Վ. Նովիաննիսյանի (զեկուցող), Ն. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,
Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝

դիմող Ա. Խառապյանի, դիմողի ներկայացուցիչներ Ա. Ղազարյանի և Ա. Զեյ-
նալյանի,

գործով որպես պարասխանող կողմ ներգրավված՝ ՆՏ Ազգային ժողովի
պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՆՏ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրա-
վաբանական վարչության իրավական փորձաքննության բաժնի գլխավոր մասնագետ
Ա. Մխիթարյանի,

համաձայն Նայասարանի Նանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդ-
վածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական
դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 25, 38 և 69-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Արմեն Խառապ-
յանի դիմումի հիման վրա՝ «Դատական ծառայության մասին» ՆՏ օրենքի 14-րդ հոդ-

վածի 3-րդ մասի 4-րդ կետի՝ Նայասարանի Նանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղաքացի Ա. Խառապյանի՝ 20.07.2011թ. ՆՏ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով «Դատական ծառայության մասին» ՆՏ օրենքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Նայասարանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց .**

1. «Դատական ծառայության մասին» ՆՏ օրենքն ընդունվել է ՆՏ Ազգային ժողովի կողմից 2006 թվականի հուլիսի 7-ին, Նայասարանի Նանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2006 թվականի հուլիսի 12-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2006 թվականի օգոստոսի 5-ին:

Օրենքի՝ «Դատական ծառայության պաշտոնի նշանակումը եւ ազատումը» վերառությամբ 14-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 4-րդ կետը սահմանում է. «Դատական ծառայության պաշտոններում նշանակում եւ այդ պաշտոններից ազատում է ... սույն օրենքով նախատեսված դեպքում դատավորին կցված դատական ծառայության պաշտոններում՝ դատական դեպարտամենտի ղեկավարը՝ փվյալ դատավորի ներկայացմամբ»:

2. Գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետեւյալին. դիմող Ա. Խառապյանը 29.01.2010թ. դատական դեպարտամենտի ղեկավարի հրամանով՝ հիմնված դիմողի վերապարաստման գնահատման արդյունքում քննական հանձնաժողովի կողմից փրված՝ զբաղեցրած պաշտոնին չհամապատասխանելու վերաբերյալ եզրակացության վրա, ազատվել է ընդհանուր իրավասության դատարանի դատավորի օգնականի պաշտոնից՝ առանց համապատասխան դատավորի ներկայացման: Դիմողը 01.03.2010 թ. հայց է ներկայացրել ՆՏ վարչական դատարան՝ ՆՏ դատական դեպարտամենտի ղեկավարի հրամանն անվավեր ճանաչելու եւ հարկադիր պարապորդի ամբողջ ժամանակահատվածի համար միջին աշխատավարձը վճարելուն պարավորեցնելու պահանջների մասին: Վարչական դատարանն իր՝ 21.05.2010թ. վճռով բավարարել է Ա.Խառապյանի հայցը:

Նայցը բավարարելիս դադարանն օրենքի 14-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 4-րդ կետի մեկնաբանման արդյունքում եկել է այն համոզման, որ «դատավորին կցվող դատական ծառայողին զբաղեցրած պաշտոնից ազատելու իրավունքը վերապահված է ՆՏ դատական դեպարտամենտի ղեկավարին, սակայն այդ իրավունքը չի կարող դիտվել որպես հայեցողական, քանի որ դրա իրականացման համար ՆՏ դատական դեպարտամենտի ղեկավարը կաշկանդված է համապատասխան դատավորի ներկայացմամբ»:

ՆՏ դատական դեպարտամենտի ղեկավարը վճռաբեկ բողոք է ներկայացրել: ՆՏ վճռաբեկ դատարանն իր՝ 04.03.2011թ. որոշմամբ բեկանել է ՆՏ վարչական դատարանի վճիռը եւ Ա. Խառապյանի հայցը մերժել:

Մերժելով հայցը՝ ՆՏ վճռաբեկ դատարանն արձանագրել է, որ դատավորին կցված դատական ծառայողին զբաղեցրած պաշտոնից համապատասխան դատավորի ներկայացմամբ ազատելու կարգի սահմանումը հանդիսանում է որպես դատավորի գործունեության երաշխիք, միաժամանակ հանգել է այն եզրակացությանը, որ դատական ծառայողի որեւէ իրավունք չի խախտվել, քանի որ դատավորին կցված դատական ծառայության պաշտոնում նշանակումը կամ պաշտոնից ազատումը դատավորի ներկայացմամբ կատարելու կարգի պահպանումն էական նշանակություն կարող է ունենալ միայն դատավորի համար՝ նրա գործունեության երաշխիքների փաստանկյունից, մինչդեռ իրեն կցված դատական ծառայողին առանց իր ներկայացման պաշտոնից ազատելու հանգամանքը դատավորի կողմից չի վիճարկվել, վերապատրաստման արդյունքների գնահատման քննական հանձնաժողովի եզրակացությունը դատական ծառայողի կողմից չի վիճարկվել:

Միաժամանակ, ՆՏ վճռաբեկ դատարանը հանգել է հետևյալին. «... հակառակ մեկնաբանման պայմաններում, այն է՝ բոլոր դեպքերում դատական ծառայողին պաշտոնից ազատումը միայն դատավորի ներկայացումից կախվածության մեջ դնելը, կարող է սրեղծել մի իրավիճակ, երբ օրինակ՝ դատական ծառայության պաշտոնի անձնագրով սահմանված պահանջներին չհամապատասխանող, կամ դատական կարգով անգործունակ, կամ սահմանափակ գործունակ, կամ անհայտ բացակայող ճանաչված ..., կամ օրինական ուժի մեջ մտնող մեղադրական դատավճռով ազատագրված դատապարտված ... դատական ծառայողի պաշտոնից ազատման հարցը կախվածության մեջ կդրվի գուր ընթացակարգային պահանջներից, այն է՝ դատավորի կողմից ազատման ներկայացումից, որն իրավակիրառ պրակտիկայի

տեսանկյունից խոչընդոտներ կհարուցի դափական ծառայության պաշտոն զբաղեցնելու համար օրենքով նախատեսված պահանջների պահպանման հարցում»:

3. Դիմողը ՆՏ սահմանադրական դատարան ներկայացրած իր դիմումում գտնում է, որ վիճարկվող նորմը հակասում է ՆՏ Սահմանադրության 1-ին հոդվածին, քանի որ չի բավարարում «օրենքի որակին» ներկայացվող պահանջները, հստակ չէ, ձեւակերպված է ոչ որոշակի: Նրա կարծիքով՝ «Դափական ծառայության մասին» ՆՏ օրենքով դափական իշխանությունում պետական ծառայության փարբեր ամրագրելով՝ օրենսդիրը միաժամանակ պետք է այդ իրավակարգավորումներով չխախտեր դատավորի անկախության երաշխիքները, քանի որ դափական համակարգն իշխանության ինքնուրույն ճյուղ է: «Ելնելով այս հիմնարար մոտեցումից՝ օրենսդիրը պետք է փարանջատեր «դատավորին կցված» եւ «դատավորին չկցված» հասկացությունները եւ առաջինի հասկացության փակ ընկնող պետական ծառայողներին աշխատանքի ընդունելու եւ աշխատանքից ազատելու հարցերում թույլատրեր դատավորի միջամտությունը, որը պետք է նպատակ հետապնդեր ապահովել, որպեսզի դատավորն իր սեփական հայեցողությամբ իր ռեսուրսները կարգավորելու որոշ ազատություն ունենա»:

Դիմողը նաեւ պնդում է, որ վիճարկվող նորմը՝ իրավակիրառական պրակտիկայում դրան փրված բովանդակությամբ, հակասում է ՆՏ Սահմանադրության 18-րդ, 19-րդ, 94-րդ եւ 97-րդ հոդվածներին՝ հետեւյալ հիմնավորմամբ. վիճարկվող նորմը հնարավորություն չի փալիս օգտվել ՆՏ Սահմանադրության 18-րդ եւ 19-րդ հոդվածներով երաշխավորված դափական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավունքից, ինչպես նաեւ խախտում է դատավորի անկախության (փվյալ դեպքում՝ ներքին անկախության) սահմանադրական սկզբունքը:

4. Պատասխանող կողմը, առարկելով դիմողի փաստարկների դեմ, գտնում է, որ օրենքի վիճարկվող նորմը համապատասխանում է ՆՏ Սահմանադրությանը:

Անդրադառնալով դիմողի փաստարկներին՝ կապված օրենքի վիճարկվող նորմի իրավական անորոշության հետ, պատասխանողը գտնում է, որ օրենքի վիճարկվող նորմը ձեւակերպված է բավարար հստակությամբ, քանի որ դափական ծառայության պաշտոնից ազատման հիմքերի առկայության դեպքում օրենքը պարտավորեցնում է դատավորին «ներկայացնել դափական ծառայողին պաշտոնից ազատման պահանջ»:

Անդրադառնալով դիմողի փաստարկներին՝ կապված իրավակիրառական պրակտիկայում տրված մեկնաբանության շրջանակներում օրենքի վիճարկվող նորմի եւ ՏՏ Սահմանադրության 18, 19, 94 եւ 97-րդ հոդվածների միջեւ հնարավոր հակասության հետք, պարասխանողը, մաքնանշելով իրավակիրառ պրակտիկայի կողմից խնդրո առարկա դրույթի վերաբերյալ տրված մեկնաբանությանն անդրադառնալով՝ ՏՏ Ազգային ժողովի իրավասության բացակայությունը, գտնում է, որ օրենքի վիճարկվող նորմը որեւէ կերպ անձին չի գրկում իր իրավունքները եւ ազատությունները դատական, ինչպես նաեւ պետական այլ մարմինների առջեւ իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցների, ինչպես նաեւ արդար դատաքննության իրավունքներից: Որպես ապացույց՝ պարասխանողը մաքնանշում է ՏՏ վարչական եւ ՏՏ վճռաբեկ դատարանների կողմից դիմողի բողոքները վարույթ ընդունելու հանգամանքը:

Օրենքի վիճարկվող նորմի եւ ՏՏ Սահմանադրության 94 եւ 97-րդ հոդվածների միջեւ հնարավոր հակասության վերաբերյալ դիմողի փաստարկների առնչությամբ պարասխանողը գտնում է, որ «դատավորին կցված դատական ծառայողների սահմանազատումը դատական այլ ծառայողներից եւ դատավորին կցված դատական ծառայության պաշտոններում նշանակելու կամ ազատելու՝ օրենքով սահմանված ընթացակարգի իմպերատիվ բնույթը, այն է՝ դատավորի ներկայացմամբ, ամբողջովին համապարասխանում են ՏՏ Սահմանադրությամբ երաշխավորված՝ դատավորների անկախության սկզբունքին»:

5. Սահմանադրական դատարանը, քննության առնելով կողմերի դիրքորոշումները, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՏՏ օրենքի 19-րդ հոդվածի պահանջներից ելնելով՝ պարզելով գործի բոլոր հանգամանքները, գտնում է, որ վեճի առարկա իրավադրույթն ընթացակարգային բնույթի դրույթ է եւ կոչված է, մի կողմից, կանոնակարգելու դատական ծառայության պաշտոնում նշանակման կարգը, մյուս կողմից՝ լրացուցիչ երաշխիք ստեղծել դատավորի անկախ ու արդյունավետ գործունեության համար: Դատավորին կցված դատական ծառայության պաշտոններում նշանակումը եւ պաշտոնից ազատումը՝ տվյալ դատավորի ներկայացմամբ, դրույթը միանշանակ է, ունի իմպերատիվ բնույթ, չի բովանդակում օրենքի բաց կամ անորոշություն, հարակ սահմանում է իրավակարգավորման պայման: Վերջինս հանգում է նրան, որ այդ նշանակումը եւ ազատումը պետք է տեղի ունենան տվյալ դատավորի ներկայացմամբ: Ինչ վերաբերում է դատական հայեցողու-

թյանը, ապա այն ունի իր սահմանները եւ չի կարող փոխել իրավանորմի բնույթը կամ քննարկման առարկա դարձնել դրա նպատակահարմարության խնդիրը: Դատական հայեցողությունն ընտրություն կատարելու իրավասություն է՝ այնպիսի հնարավոր փարբերակների միջեւ, որոնք բոլորն էլ օրինական են: «Իրավական ակտերի մասին» ՏՏ օրենքի 86-րդ հոդվածի պահանջներից ելնելով՝ «Իրավական ակտը մեկնաբանվում է դրանում պարունակվող բառերի եւ արտահայտությունների փառացի նշանակությամբ՝ հաշվի առնելով օրենքի պահանջները»: Նստակ սահմանված է նաեւ, որ իրավական ակտի մեկնաբանությունը չպետք է փոխի դրա իմաստը:

Նկատի ունենալով, որ վեճի առարկա նորմի իմաստը հստակ է ու միանշանակ, այն ենթադրում է, որ դատավորին կցված դատական ծառայության պաշտոններում նշանակումը եւ պաշտոնից ազատումը **պետք է տեղի ունենա փոխադրողի ներկայացմամբ**, ինչպես նաեւ հաշվի առնելով, որ նման իրավակարգավորումը հետապնդում է իրավաչափ նպատակ՝ նպաստելու դատավորի անկախությանը եւ գործունեության արդյունավետությանը, ՏՏ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ փոխադրող իրավական բովանդակության եւ հստակության առումով առկա չէ սահմանադրաիրավական բնույթի վեճ: Ընդ որում, այդ դրույթը խելամարտության կանխավարկածով կիրառելու դեպքում Սահմանադրությամբ ամրագրված որեւէ իրավունքի ոտնահարման պատճառ չի կարող դառնալ:

6. Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում նաեւ արձանագրել, օրենքի համակարգային վերլուծությունը վկայում է, որ օրենսդիրը դատավորի վճռորոշ մասնակցության սկզբունքը փարածել է նաեւ դատավորին կցված դատական ծառայության պաշտոնում նշանակման ընդհանուր կարգի վրա: Մասնավորապես, օրենսդիրն օրենքի 12 եւ 13-րդ հոդվածներում նախատեսում է համապատասխանաբար այն անձանց, ովքեր ունեն դատական ծառայության պաշտոն զբաղեցնելու իրավունք, եւ այն անձանց, ովքեր չունեն նման իրավունք: Այդ պահանջներն ընդհանուր են բոլոր դատական ծառայողների համար: Սակայն բովանդակային առումով դրանք նույնական չեն, քանի որ պաշտոնի անձնագրով նախատեսված պահանջները կարող են փարբեր լինել: Միայն նշված պահանջները բավարարելուց հետո անձը կարող է օրենքով սահմանված կարգով նշանակվել դատական ծառայության թափուր պաշտոնում: Այդ կարգն ամրագրված է օրենքի 15-րդ հոդվածում, որի 1-ին

մասի համաձայն՝ «Դարական ծառայության թափուր պաշտոնները զբաղեցվում են մրցութային կարգով, բացառությամբ սույն օրենքով նախատեսված դեպքերի»: Վերը նշված՝ ընդհանուր կարգից բացառություն կազմող կարգն ամրագրված է օրենքի նույն հոդվածի 3-րդ մասում եւ վերաբերում է բացառապես դարավորին կցված դարական ծառայության թափուր պաշտոնում նշանակմանը: Նշված նորմի համաձայն՝ «Դարավորին կցված դարական ծառայության թափուր պաշտոնում նշանակումը կատարվում է դարավորի ներկայացմամբ, առանց մրցույթի: Դարավորին կցվող դարական ծառայության թափուր պաշտոնում նշանակվող անձը պետք է համապատասխանի տվյալ պաշտոնի անձնագրով նախատեսված պահանջներին»: Վերջինիս հետ մեկտեղ, օրենսդիրն օրենքի 15-րդ հոդվածի 4-րդ մասում ամրագրել է դարավորի եւս մեկ հայեցողական լիազորություն, համաձայն որի՝ դարավորի առաջարկությամբ իրեն կցվող դարական ծառայության թափուր պաշտոնը կարող է զբաղեցվել օրենքով նախատեսված մրցութային կարգով: Մրցույթի արդյունքում հաղթող ճանաչված անձը նշանակվում է թափուր պաշտոնում՝ օրենքով նախատեսված կարգով:

Միաժամանակ, հիմք ընդունելով այն հանգամանքը, որ օրենքի 14-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 4-րդ կետը հանդիսանում է դարավորին կցված դարական ծառայության պաշտոնում նշանակելու եւ այդ պաշտոնից ազատելու կարգ սահմանող իմպերատիվ նորմ՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ օրենքի վիճարկվող նորմի դիսպոզիցիան դարավորի համար նախատեսում է նաեւ պարտականություն՝ դարավորին կցված դարական ծառայողին պաշտոնից ազատելու համապատասխան հիմքի առկայության դեպքում տվյալ դարական ծառայողին ներկայացնել ազատման: Այլ խնդիր է՝ դարավորի կողմից նշված պարտականության կատարումից փարաբնույթ պարճառներով հնարավոր հրաժարվելու հանգամանքը: Այս կապակցությամբ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ տվյալ հարցի առավել մանրամասն իրավակարգավորման նպատակահարմարության խնդիրը կարող է քննության առարկա դառնալ օրենսդիր մարմնի իրավագործության շրջանակներում:

Տիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ սահմանադրական դատարանը հիմնավոր չի համարում օրենքի վիճարկվող նորմի ենթադրյալ իրավական անորոշության վերաբերյալ պնդումը եւ արձանագրում է, որ օրենքի վիճարկվող նորմը ձեւակերպված է բավարար հստակությամբ՝ իրավական որոշակիության սկզբունքին համահունչ, ինչը պետք է հաշվի առնվի իրավակիրառական պրակտիկայում: Իսկ ներկայացվող վեճը ոչ թե տվյալ նորմի սահմանադրաիրավական բովանդակությանն առնչվող սահմանադրա-

կանության խնդիր է բովանդակում, այլ վերաբերում է կոնկրետ գործով դատական հայեցողության իրավաչափության գնահատմանը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Նայասարանի Նանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՆ օրենքի 19, 63, 64 եւ 69-րդ հոդվածներով, Նայասարանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց.**

1. «Դատական ծառայության մասին» ՆՆ օրենքի 14-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 4-րդ կետը՝ հաշվի առնելով սույն որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները, նկատի ունենալով, որ նման իրավակարգավորումը հեղապնդում է իրավաչափ նպատակ՝ նպաստելու դատավորի անկախությանը եւ գործունեության արդյունավետությանը, համապատասխանում է Նայասարանի Նանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Նայասարանի Նանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՆՈՂ

Գ. ՆԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

18 հոկտեմբերի 2011 թվականի
ՍԴՈ- 996